

Nea ved båtstøet — mot Skardørsfjell.

Ellen B. Gotaas.

den
botaniske
naturpark i

Nedalen

50 år den 6. juli 1967

hvordan den ble fredet ved Kgl. resolusjon
og utsiktene for
den idag

Utgiverens og redaksjonskomiteens forord

I anledning av at det i år er 50 år siden Nedalen ble botanisk fredet, er dette omtalt i T.T.s årsberetning for 1966, hvor det heter at: «T.T. har tatt initiativet til en markering av denne avanserte og fremsynte begivenhet, som synes være lite kjent.»

Den Kgl. res. om Fredningen er datert 6/7 1917 og T.T. har funnet allerede nå i sommer å ville utgi denne brosjyre.

Som redaksjonskomité har foruten vår årbokredaktør M. Haave medvirket T.T.s Nedalskomité: Kierulf og Gotaas sammen med styreformannen Havig.

Der er dessuten samarbeidet med Nedalsområdets største grunneier Ths. Angells Stiftelser.

Fra Angellskes og T.T.s arkiver, fra Statsarkivets og Sorenskriveriets tinglysingsprotokoller, fra Biblioteker og fra E.verkets årsberetninger og prognoser (planhefter), fra N.R.K.s og Stortingets naturvernbehandling samt fra annen naturlitteratur har innsamlingen foregått, — og er søkt gjengitt utdragsvis og noe forkortet (sitatmessig), samt i oversiktlige artikler og noen illustrasjoner.

Hvorvidt vi har valgt det riktigste (viktigste) stoff kan diskuteres. Men vår hensikt var å framskaffe korrekte — både de opprinnelige og senere fakta i utviklingen, beregnet på offentligheten og interesserte lesere, (bl.a. T.T.s ca. 7000 medlemmer).

Trondheim i juli 1967.

I T.T.s Nedalsutvalg:

E. Kierulf. Carl W. Gotaas.

Johs. B. Havig.
T.T.s styreformann

Magne Haave.
Årbokredaktør

Ideelt i Nedalen.

Einar Nilsson.

Forhistorien for den botaniske naturpark ved Sylene

Fredningen av Sylenedistriktet som botanisk naturpark er resultatet av et samarbeide mellom flere personer og organisasjoner. Men fredningen var ingen enkel sak. Det ble nedlagt et stort og energisk arbeide i over 2½ år før den Kongelige resolusjon 6. juli 1917 fastslo at området var fredet.

Idéen til fredningen må tilskrives konservator O. Nordgaard ved Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Museum i Trondhjem. Men det var Trøndelagens Kredsforening for Naturfredning i Norge, forløperen for nåværende Sør-Trøndelag Naturvernforening, som tok initiativet og ledelsen i arbeidet med saken, som forøvrig var foreningens første store sak etter konstitueringen den 2. november 1915.

Naturfredningsforeningen tok saken opp med grunneierne, Thomas Angells Stiftelser og Trondhjems Turistforening. I brevet til Stiftelsene, datert 17. november 1915, heter det blant annet:

«I styremøte den 9. d. m. besluttedes at henvende sig til De Angellske stiftelser og søke utvirke, at stiftelsenes eiendomme østenfor Esna-vasdraget, fra Nedalen i syd til Bustvola i nord, fredes for anden indsamling av planter eller botanisering end den, som tillates ved henvendelse til Videnskabselskabets botaniske afdeling. Dette vil med andre ord si, at det nordlige Sylenedistrikt utlægges som botanisk naturpark.

Sylenedistriktene er ikke alene nogen av Trøndelagens, men ogsaa av landets vakreste distrikter. De forrevne fjeldpartier omgis av frodige bjerkelieer, og den rike vegetation i de subalpine partier kappes med, hvad vi ellers kan opvise her i landet. Distriktet er endnu i botanisk saavel som i zoologisk henseende meget litet undersøkt; men det er utvilsomt meget rikt i begge henseender, og der er ingen tvil om, at vi f. eks. her vil paatræffe de sydligste

utløpere av flere arktiske arter. Der vil i de nærmeste aar bli optatt omhyggelige undersøkelser over forholdene i distriktet omkring Sylene. Men der er al grund til allerede nu at sørge for, at distriktet faar bevare sin botaniske karakter uforandret.

Kredsforeningen har samtidig optatt forhandlinger med Trondhjems Turistforening for at faa fredet Nedalen paa samme vis, saa hele det vakre turiststrøk omkring Sylene faar bevare sin botaniske karakter uforandret. Herved vilde man opnaa at bevare distriktet som en perle for de naturelskende turister, og det vil samtidig kunde bli en guldgrube for de botaniske forskere, som her vil faa en stor, naturlig, botanisk have at studere i. Pekuniært vilde en saadan fredning neppe kunde berøre De Angellske Stiftelsers interesser. Paa den anden side vil det være av stor interesse for videnskapsmænd og turister som før nevnt, om distriktet kan utvikles til en nationalpark, hvad vort land i motsætning til vore nabolande, savner i høi grad.»

Begge grunneierne reagerte positivt. I Trondhjems Turistforenings brev til Naturfredningsforeningen, datert 9. mai 1916, heter det:

«Trondhjems Turistforening på sin generalforsamling den 27. april, har fattet følgende beslutning: «Undertegnede eiere av gaarden Nedalen, gn. 189, bn. 3 og gn. 190, bn. 6 i Tydalen herred, erklærer herved at efternævnte bestemmelser skal være en stedsevarende og uigjenkaldelig servitut paa vor ovennævnte eiendom. Bestemmelse er følgende: Bortset fra saadanne almindelige forekommende trær og planter som er nødvendig for gaarden og de paa Nedalens grund beliggende hytters drift, eller som beboerne, turisterne eller andre veifarende tiltrænger til kaffevarme og lignende, skal al skog og anden vegetation i utmarken paa eiendommen være fuldstændig fredet, saaledes at intet trær, ingen busk eller plante maa hugges, oprykkes, skades eller borttages uten at styret for Trøndelagens kredsforening for naturfredning i Norge har git sit samtykke dertil. Dog maa fredningen ikke være til hinder for fremtidig rydning og bebyggelse, heller ikke for arbeide ved vasdragene og mulig grubedrift. Vi samtykker ogsaa i at strækningen fredes overensstemmende med lov om naturfredning av 25. juli 1910, om dertil er anledning.» Den fredede stræknings grænser — skal om nødvendig nærmere bestemmes ved en oppgangsforretning, som blir at tinglæse, likesom ogsaa denne erklæring skal tinglæses. Styret for nævnte Trøndelagens Kredsforening kan med eierens samtykke la denne erklæring avlæse som servitut paa vor nævnte eiendom, om forholdene maatte forandre sig saa, at heromhandlede fred-

ning ikke længer findes hensiktsmessig, likesaa samtykke i forandringer i den paalagte servituts omfang og lignende.

Trondhjem, den 9. mai 1916.

I bestyrelsen for Trondhjems Turistforening,
Axel Sommerfeldt, f. t. formand.»

Turistforeningens eiendom Nedalen ble deretter belagt med servitutt i samsvar med bestemmelsene i brevet.

Thomas Angells Stiftelser viste seg ikke mindre imøtekommende overfor Naturfredningsforeningens henvendelse. Stiftelsene sendte allerede omkring nyttår 1916 til departementet forslag om fredning av det norske området. Dette førte dog foreløpig ikke til noe, idet departementet fant at § 1 i Naturfredningsloven av 25. juli 1910 ikke i sin daværende form hjemlet adgang til å frede strekninger i landet som naturparker.

Man hadde allerede tidligere vært oppmerksomme på dette forhold. Et endringsforslag fra Østlandske kredsforening for Naturfredning ble vedtatt av Stortinget og sanksjonert 14. juli 1916. Kontrakten angående Nedalen ble derfor først høsten 1916 innsendt til departementet med anmodning om å utvirke kgl. resolusjon på fredningen. Samtidig ble det forespurt om departementets stilling til spørsmålet om fredning ogsaa av nordre område tilhørende De Angellske Stiftelser.

Kirke- og undervisningsdepartementet skrev 21. februar 1917 til Naturfredningsforeningen vedrørende bestemmelsene for fredningen. Departementet anmodet om at bestemmelsenes passus: «saaledes at intet trær osv. hugges, oprykkes, skades eller borttages uten at styret for Trøndelagens kredsforening for naturfredning i Norge har git sit samtykke hertil», måtte endres til å få ordlyden: «saaledes at intet trær osv. hugges, oprykkes, skades eller borttages uten at Kirke- og Undervisningsdepartementet efter uttalelse av Trondhjems Videnskabsselskabs botaniske avdeling har git tilladelse dertil». Både Trondhjems Turistforening og Naturfredningsforeningen ga sitt samtykke til forandringen.

Den endelige fredning omtales slik i årsberetningen for 1917 for Trøndelagens Kredsforening for Naturfredning i Norge:

er fugtigere, er der rike, over mandshøie vidjekrat vekslende med tuer av tyrhjelm, og pyttene er kranset med høie starrbevoksninger. Langs Neas sandede bred søndenfor gaarden kan besøkeren ikke undgaa at lægge merke til de over meterhøie *Pedicularis Sceptrum Carolinum*, som staar som lysestaker bortover. Floraen i distriktet er imidlertid endnu saagodtsom ukjent for de norske botanikere, og det staar som en av vore første opgaver at se at faa distriktet indgaaende undersøkt. Der kan ikke være nogen tvil om at man her vil finde adskillige plantegeografisk interessante forekomster, og spesielt maa vi vente at faa høre om adskillige utløpere fra den arktiske planteverden Imidlertid viser egnen sig ogsaa at være interessant i zoologisk henseende og en nærmere undersøkelse er høist ønskelig. Vasdragene er rike paa ørret, rør og lake.

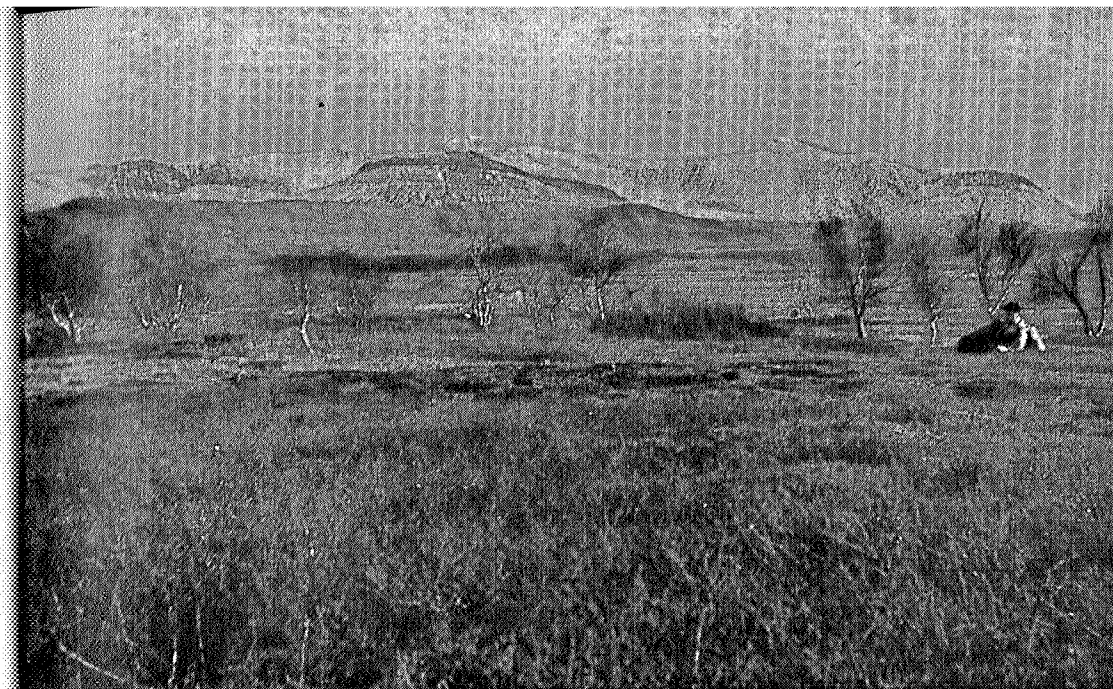
Oppe i de aller øverste partier hækket fjeldrypen i stort antal, mens lirypen derimot sommeren 1916 var sjelden. Av andre fugle kunde man ikke undgaa at lægge merke til smaasnepper (*Actitis*), rød-bente snepper og smaaspoover; myrene gir i det hele tat indtryk av at huse et rikt dyreliv. Det er mulig at man senere bør søke at faa egnen fredet ogsaa som zoologisk naturpark. Ogsaa i geologisk henseende er en detaljert undersøkelse ønskelig.

Naar vi nu har faat fredet Nedalen som botanisk naturpark, skal vi ogsaa huske paa at ideen hertil først blev utkastet av konservator O. Nordgaard ved Trondhjems museum; hans navn bør være uløselig knyttet til dette vakre stykke norsk natur, som for alle tider skal forbli uforandret i nationens eie.»

Thomas Angells Stiftelser og Sylområdet

Traktene omkring Essand er opprinnelig en allmenning, som nå eies av Thomas Angells Stiftelser. Den er således hva loven kaller en privatallmenning. Den utgjør en del av «Tydalens kongelige almenning», som inntil år 1800 eides av kongen.

Helt siden kjøpet av almenningen har Thomas Angells Stiftelser ved forvaltningen tilsiktet å vareta allmennhetens interesser i å

Sylene fra vest (Broksjødalen).

Einar Møller.

bevare disse enestående vakre og storslagne høyfjellspartier som naturherligheter. Av den grunn har man ikke tilgodesett sine privatøkonomiske interesser ved bortfesting eller salg av hyttetomter m. v.

Det falt derfor ikke vanskelig for Thomas Angells Stiftelser å samtykke i den fredning av arealet som ble foreslått i 1915 av Trøndelagen kretsforening for naturfredning i Norge. Dette var i tråd med vårt syn.

Fredningsområdet og almenningen forøvrig hører med til de vakreste fjellområder i Trøndelag, ja, for den del i hele landet, og som nevnt foran, har forvaltningen følt det som en plikt å verne om disse områder.

Når det nå søkes om å få opphevet fredningen for å kunne få konsesjon på bygging av Nesjø dam, hvorved det fredede areal blir neddemt, faller det ikke like lett for oss å samtykke i dette, som det falt å samtykke i fredningen. Og vi må beklage om det blir iverksatt en regulering som blir virkende skjæmmende på de enestående vakre omgivelser.

På den annen side har Thomas Angells Stiftelser også vært klar over hvilke økonomiske interesser det ligger i å få utnyttet vannkraften, og har ved en rekke anledninger frivillig avstått grunn til neddemminger, grunn til kraftledninger, salg av fallrettigheter m. v. og medvirket til at utbyggingsarbeidene ikke er blitt forsinket.

Vi har således tilgodesett både friluftinteressene og de økonomiske interesser som ligger i vassdragsutbygging.

Vi er klar over at de myndigheter som skal avgjøre om fredningen skal oppheves og konsesjon gis for videre vassdragsutbygging i denne botaniske naturpark, vil få et vanskelig valg. Den interesseavveining mellom økonomiske interesser på den ene side og de interesser det ligger i å la områdene få bevare sin botaniske karakter uforandret, slik som Vår Herre har gitt oss det, uten noe skjemmende reguleringer etc., til gagn for oss, og kanskje av enda større betydning for våre kommende slekter, blir ikke lett.

Vi har henstilt til myndighetene at alle muligheter må prøves for å bevare Nedalsmyrene og området omkring uforandret, slik at intet forhastet blir foretatt. Det bør kunne finnes løsninger som vil virke mindre skjemmende på det hele landskap enn hva de foreliggende alternativer vil gjøre.

Thomas Angells Stiftelser

Reidar Nordvi
forstander

Trondhjems Turistforening og Nedalen

Nedalen, eller Neøiene, som området het den gang, var statsalmenning inntil 1801. Da ble den kjøpt av et par bønder i Stugudal fra Rentekammeret i Trondhjem. I 60 år ble eiendommen brukt til seterdrift og slåtteland. Men i 1863 ble den solgt, og Nedalen gård ble ryddet og dyrket opp av Jon og Gjertrud Nedal, eller «Neen» som de kaltes. Etter ti års arbeide fødte gården 1 hest, 16 storfe og en del småfe.

Både før og i denne tid var det gjennomgangstrafikk mellom Norge og Sverige over Nedalen. Men allerede tidlig i 1880-årene ble Nedalen oppdaget av turistene. Og helt fra starten i 1887 ble Trondhjems Turistforening engasjert i nettopp dette område.

Til å begynne med tok turistene inn hos Jo Neen, eieren og driveren av Nedalen. I 1888 fikk han et bidrag for å ta imot turister, og i 1890 hadde han innredet to værelser for dette formål. Turisttrafikken i 1890-årene øket dog slik at gården ikke kunne klare innrykket. Derfor bygget TT sin første hytte ved Nedalen gård så tidlig som i 1897. Seinere er hytta både flyttet til nåværende sted og utvidet flere ganger, med siste utvidelse i 1949.

Ved århundreskiftet ble Nedalen solgt til ingeniør Jørgen Lys-holm. Han drev gården i 5 år, men forpaktet den så bort.

I 1913 kjøpte TT Nedalen. Eiendommen var av areal en av de største i privat eie i Norge. TT fortsatte sin virksomhet i området og gården ble drevet med forpakter helt fram til 1951.

I 1917 lot TT eiendommen Nedalen botanisk frede, sammen med en tilgrensende del av Thomas Angells Stiftelsers nordenforliggende eiendom. Dette ble gjort for at turismen og vitenskapen i kommende generasjoner skulle være sikret dette enestående område.

Nedalen ble TT's største aktivum. Ved sin fratreden i 1920, etter 15 års formannstid, uttalte rektor Sommerfeldt:

«Nedalen anser jeg som TT's ryggrad. Må foreningen aldri fristes til å skille seg med denne herlighet, hvor fristende tilbudet enn måtte være.»

Kjøpet av eiendommen og utbygging av hyttene både her og andre steder var store økonomiske løft for TT. For å skaffe midler til utbyggingen av Nedalshytta og utnyttelsen av området, ble begrensede vannrettigheter på eiendommen solgt til Trondhjems Elektrisitetsverk i 1920. Salgsbeløpet ble bundet til hytteutbyggingen. Det tingleste skjøte av 12. januar 1920 sier blant annet:

«Undertegnede Trondhjems Turistforening sælger, skjøter og overdrar herved til Trondhjems Elektrisitetsverk de rettigheter vi som eier av nævnte gaarder har i Nea elv og i Ekornaen,

dvs. ret til vandet tillikemed bunden i elveleiet op til høieste flomvandstand Med nævnte rettigheter følge: Ret til at føre elvens vandføring ut av dens leie i tunnel, kanal eller anden ledning over eller forbi ovennævnte eiendomme samt andre foranstaltninger til kraftens utnyttelse. Ret til om ønskes i fremtiden at erholde av ovennævnte eiendomme fornøden grund til byggetomter, damsted, opdæmning, tunnel, kanal eller anden ledning, veianlæg, kraftoverføringsanlæg, grustak og stenbrud samt anden nødvendig grund til kraftens hensigtsmæssige utnyttelse Der forbeholdes sælgeren ret til at fiske i elvene i samme utstrækning som før samt til at hente vand til gaardenes behov, men disse rettigheter skal ikke i nogen henseende hindre kjøperen fra frit at benytte vandet paa den maate han ønsker.»

Også etter dette salg var TT's økonomiske kapasitet utilstrekkelig for turismens utvikling. TT solgte derfor i 1934 to deler av Nedalen til TEV. Den ene parsellen omfattet ca. 8 km² snaufjell mellom Ekornåen, Nea og riksgrensen, den andre et ca. 160 mål bjørkeskog-bevokset område syd for Nea fra elvebøyen nedenfor hytta til Gjetbekken. Salgsbeløpet ble også denne gang nyttet for utbygging av hytta.

I dag kan det kanskje virke noe inkonsekvent ved TT's forskjellige disposisjoner i Nedalen. Etter at eiendommen var kjøpt i 1913, ble den botanisk fredet i 1917 for å bevare dette enestående område for kommende generasjoner, men med visse reservasjoner på grunn av pågående forhandlinger om salg av begrensede vannrettigheter. I 1920, da salget av disse vannrettigheter ble godkjent, uttaler den avgående formann på samme generalforsamling at TT aldri måtte fristes til å skille seg med Nedalen. Og endelig selges to deler av eiendommen i 1934.

Det er to forhold som her må tas i betraktning. For det første forelå det et sterkt ønske om utbygging av turistmulighetene i Nedalen, til tross for vanskelig økonomi. TT's formål var jo å utvikle fotvandring og fjellskiløping, særlig ved bygging og drift av turisthytter i fjelltraktene. Og hensikten med kjøpet av eiendommen var samtidig å sikre og åpne dette område for fjellturismen.

For det andre må disposisjonen vurderes ut fra den tids forhold.

Nedalshytta.

Bjarne Eidsmo.

TEV var interessert i Nea og Ekornåa på grunn av den ca. 100 m store fallhøyde ovenfor gården. Og den tids maskinelle og utbyggingsmessige muligheter ville ikke kunne skape noen hindring for eller nevneverdig ødeleggelse av Nedalens turistmuligheter, bortsett fra det begrensede område i sydøstre del av eiendommen. TT's behov i forbindelse med turistdriften kunne dekkes ved begrensningene i de solgte rettigheter.

TT's disposisjoner i og med de foretatte salg må også i dag vurderes ut fra salgstidens forhold og sees med den tids øyne. Disposisjonene kan ikke tolkes videre eller mer omfattende enn på den tid salget fant sted. På dette grunnlag skulle Nedalen fortsatt gi TT store muligheter til å tilfredsstille foreningens formål. Og Nedalen skulle fortsatt være TT's største aktivum og en herlighet som TT ikke må gi fra seg.

Trondheim Elektrisitetsverks planer og interesser i Nea-vassdraget

Trondheim Elektrisitetsverks vannkraftstasjoner i Nedre og Øvre Lerfoss hører til de første i landet. Den første tid ble disse benyttet uten noen som helst reguleringsanlegg lenger opp i vassdraget. Senere er det bygget kraftstasjoner ved Hyttefossen, Svean, Fjæremfossen nedenfor Selbusjøen og Nea Kraftstasjon med inntaksbasseng i Vessingsjøen, Hegsetfoss Kraftanlegg og Gresslifoss Kraftanlegg, med regulering og damanlegg i de fleste større tilløp til Selbusjøen, samtidig som Selbusjøen også er blitt betydelig regulert. I årene 1943—47 ble det således bygget en dam ved Essandsjøen med en betydelig økning av vannstanden i dette vann. I årene 1947—52 ble det så bygget et nytt, stort vann inne på svensk side, den såkalte Sylsjøen, med et magasin på 185 mill. m³. Endelig ble den nye Vessingsjø, med ca. 34 mill. m³ magasin, ferdig i 1959. Alle disse 3 nye høyfjellsmagasiner ligger midt i de vakreste turiststrøk i Sylene. Vessingsjøen, som holder en nokså konstant vannstand, bevirker forholdsvis små ulemper for turisttrafikken, og kan kanskje sies å ha gitt mere liv i landskapet hvor den ligger. Området rundt Sylsjøen, som ikke er av de mest trafikkerte, blir heller ikke så svært meget sjenert av den nye dam, bortsett fra vinters tid, hvor det kan være vanskelig på grunn av isformasjonene å komme ut på sjøen. Reguleringen av Essandsjøen derimot, som ligger midt i det mest trafikkerte område i hele Sylene, er til betydelig sjenanse for turisttrafikken. For det første fordi det tappes kraftig ned om vinteren, og ofte blir stående med nedtappede strender langt ut over sommeren, hvis det i det hele tatt blir fylt, med betydelig sjenanse for den båttrafikk som Turistforeningen driver. Samtidig som den varierende vannstand stadig forandrer breddens karakter på grunn av utgravinger o. l. For alle disse inngrep i turisttrafikken har Trondhjems Turistforening ikke fått noen erstatning. Essandsjøområdet var som kjent fredet fra 1917 av. Neddemningen her var således en krenkelse og en rettsstridig handling.

Trondheim Elektrisitetsverk har fremdeles langt videregående planer for ytterligere utbygging av Nea-vassdraget. Bl. a. Ranheim

Kraftverk med overføring av vann fra Selbusjøen til Jonsvannet og kraftstasjon ved Ranheim, regulering og oppdemning av Lødølja, og sist, men ikke minst, bygging av den store Nesjø dam, som bevirker at store deler av det fredede område ved Nedalen og Nedalshytta vil forsvinne for alltid. Ranheim Kraftverk bevirker små — eller kanskje ingen — inngrep i turisttrafikken, mens derimot de to siste reguleringer vil gripe sterkt inn i turisttrafikken i Sylene, og byggingen av Nesjø dam vil sannsynligvis ødelegge hele Sylområdet for fotvandring og fjellskiløping. Trondhjems Turistforening og en rekke andre institusjoner og foreninger har derfor sett seg nødt til å protestere på det iherdigste mot fullføringen av denne plan, og har også lansert andre muligheter for at skadevirkningene skal bli minst mulige.

Den opprinnelige forutsetning for bygging av Nesjø dam var basert på overføring av vann fra Ena elv i Sverige, via tunnel gjennom Ramskleppen fram til Essandsjøen, og videre å lede Glommas øvre nedslagsfelt via tunnel og ned i den nye Nesjø ved Geitbekken. Begge disse alternativer har imidlertid mistet sin aktualitet på grunn av motstand fra de interesserte parter i de vassdrag som blir berøvet vann.

Det er derfor ytret tvil om det vil bli nok vann til å fylle den nye Nesjø når denne kun blir henvist til tilsig fra Neas egne nedbørsfelter, og man vet at det ofte er vanskelig å få Sylsjøen og Essandsjøen fulle. En rekke foreninger og institusjoner, bl. a. Norges Naturvernforbund og Trondhjems Turistforening har derfor anmodet Kommunaldepartementet om å foreta en hydrologisk overprøving av en nøytral instans. Turistforeningens anmodning fremkom i telegram av 23. mars 1963.

Da Trondheim E.verk i begynnelsen av 1963 offentliggjorde sine planer om den store Nesjø dam, bevirket dette en strøm av protester til Kirkedepartementet og til Kommunaldepartementet, bl. a. fra Trøndelag Naturvernforening, Trondhjems Jeger- og Fiskerforening, Ornitologisk Forening, Thomas Angells Stiftelser som stor grunneier, og Trondhjems Turistforening. Botanisk Forening utarbeidet en lengere betenkning til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, som konkluderte med mest mulig skånsom behandling av det fredede

område. Norges Naturvernforbund utarbeidet protest mot enhver neddemning, og Norges Naturvernråds innstilling av 29. januar 1965 frarådet prinsipalt neddemning, men subsidiært og under dissens fremholdes skånsomhet. Endelig har både Selbu og Tydal kommuner behandlet overprøvingsspørsmålet og gitt sin tilslutning — om enn noe reservert. Botanisk Forening har også i sin korrespondanse med Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen henstillet om og krevet overprøving.

Den 14. januar 1964 søkte Trondheim E.verk om konsesjon for Nesjø dam. Prinsipalt ble det søkt om en oppdemning til kote 729, hvilket er i høyde med høyeste regulering av Essandsjøen, slik at disse 2 vil gå i ett, og den gamle Essand-dam bortfaller. Sjøoverflaten vil da bli 66 km² med et magasin på 625 mill. m³. Subsidiært har det vært nevnt en oppdemning i Nesjø til kote 722. Det vil da oppstå en Nesjø med sjøoverflate 27 km² og et vannmagasin på 240 mill. m³. Vannspeilet i denne sjø vil bli liggende i høyde med foten av Essand-dammen. I begge tilfeller vil store deler av det fredede område, samt Nedalshytta og de verdifulle ornitologiske myrene ble neddemmet. Nedalshyttas kote er 718.

For om mulig å bevare de fredede områder og Nedalshytta, og de ornitologisk interessante myrene, har Ornitologisk Forening og Trondhjems Turistforening foreslått en «mindre Nesjø», en oppdemning opp til kote 710, og med et vannmagasin på ca. 34 mill. m³. Damstedet er da forutsatt å ligge på det samme sted som for den store Nesjø, og vil medføre et betydelig billigere damanlegg.

Det har også vært antydnet mulighetene for å forstørre Essandsjøens magasin ved å bygge en dam noe lenger ned i Esna elv enn det nåværende damsted, når det allikevel om kort tid må bygges ny dam ved Essandsjøen.

Av Trondheim E.verks videre planer i øvre Nea kan nevnes Nedalsfoss Kraftanlegg, som skal utnytte fallet fra Sylsjøen til Nedalen gård, og som bare vil holdes i drift når Sylsjøen tappes. Videre Vessingfoss Kraftanlegg, som skal utnytte fallhøyden mellom Nesjø dam og Vessingsjøen, og som vil kunne være i drift når både Sylsjøen, Essandsjøen og Nesjøen tappes.

Til slutt kan nevnes overføring av vann fra Gaulas øvre løp til Nea-vassdraget. Man oppnår med denne plan en delvis regulering av Gaula, som er en typisk flomelv med liten eller ingen regulering. Dette siste er også omtalt i den innstilling den såkalte «Gabrielsen-komité» avga 26. november 1963 om fredning av vassdrag, hvor Gaula er betegnet som en «skadeflomelv der burde reguleres».

TEV.s direktør har i et intervju med Adresseavisen 17/1—67 antydnet som ekspansjonsalternativ, at der kan bli tale om å anvende atomkraft og/eller gass/olje fra Nordsjøen.

Bevaring av fjellstrekninger i Trøndelagsområdet

Dette er overskriften på en artikkel som naturverninspektør Kristen Krogh hadde i TT's årbok 1962. Av plasshensyn siteres bare et kort utdrag av artikkelen.

«I vår tid er det blitt høyst aktuelt å gjøre noe for å sikre områder av norsk natur, ikke minst fjellnaturen, for våre etterkommere. — Den raske tekniske utvikling, særlig vassdragsutbygningen, har ført med seg at det ene etter det andre av fjellområder, som vi trodde lå fredelig og bortgjemt, plutselig blir trukket inn i dagliglivets mas og larm og radikale omkalfatringer. — Dette har ført til at det blir en utbredt forståelse for naturvern

I Trøndelagsområdet er jo Syl- og Dovre-traktene og Trollheimen de mest kjente fjellområder. — Det er alt sammen vakre og interessante områder, som det er all grunn til å ta vare på Syltraktene og særlig Nedalen er, etter min mening, et fjellområde som absolutt burde bevares. Vi har der allerede en såkalt «Botanisk Naturpark» i Nedalen og traktene øst for Essandsjøen, den er på noe over 100 kvadratkilometer. — Fredningen ble gjennomført ved Kgl. res. i 1917. I omtalen av denne fredning heter det i kredsfredningsforeningens årsberetning:

« dette vakre stykke norsk natur som for alle tider skal forbli uforandret i nationens eie »

Så vel ser det imidlertid ikke ut til å være. — Som kjent er Nedalen sterkt i faresonen i forbindelse med Elektrisitetsverkets utbyggings-

planer. Det bør ikke bli så helt enkelt å få regulere et slikt område. — Saken bør bli en prinsipp sak i spørsmålet om hvorvidt områder som er fredet i medhold av loy, kan bli gjort til gjenstand for utnyttelse»

Fredningen av Nedalstraktene

Vi viser til Kredsfredningsforeningens årsberetning inntatt annet sted i denne brosjyre. Her skal kun poengteres at området er ca. 100 kv.km eller ca. 100.000 mål (dekar). Videre kan og bør nevnes at Stortinget i april 1967 behandlet «Landsplan for Natur- og Nasjonalparker i Norge». De offisielle trykksaker som foreligger er:

- 1) Naturvernområdets innstilling (61 sider),
- 2) Kommunaldepartementets innstilling (31 sider),
- 3) Komitéens innstilling (8 sider), og
- 4) Stortingsmøtene 11.—12. april: 33 talere + statsråd + presidenter (43 sider), eller til sammen 144 statstrykksider!

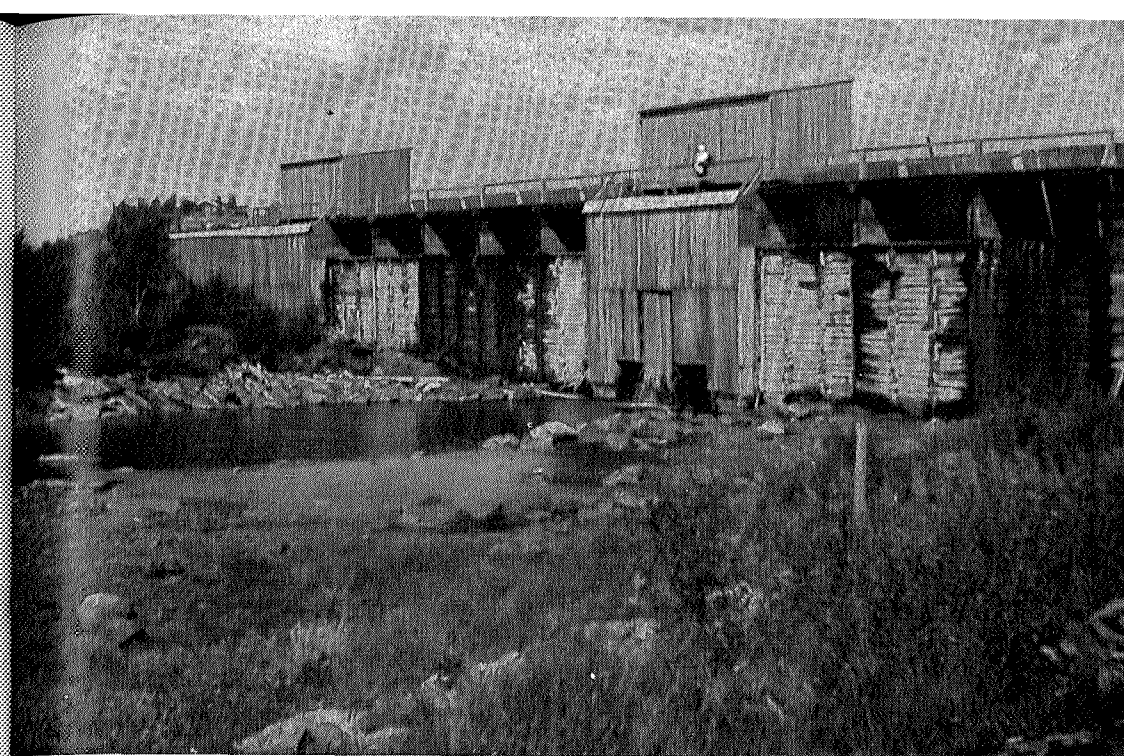
Der er så å si enstemmige tilslutninger til de 16 fredningsforslag, og samstemmige betraktninger med hensyn til naturvernets absolutte nødvendighet samt at det nå haster, idet Norge er sent ute.

Ingensteds er der imidlertid noe å finne om Nedalsområdet, selv om Dovre- og Rørostrakter med flere nærliggende områder skildres. Derimot finnes av fredninger før og etter 1917 følgende omtalt i Øvre Pasvik 1910—11: 2350 dekar — Hattfjelldal 1925: 246 dekar og i 1928 to «nasjonalparker» i Aura prestegård: 640 dekar, og i Alta: 250 dekar.

Disse er delvis kun «administrativt» fredet, mens Nedal er fredet ved Kgl. res. 6. juli 1917, og som foran meddelt av en ganske betydeligere størrelsesorden! **Den burde kanskje være omtale verd?**

Nedalens betydning som fredet område

Nedalen er omtalt og beskrevet i utallige artikler og utredninger i de forskjelligste publikasjoner og fra de forskjelligste synsvinkler. Blant Trondhjems Turistforenings årbøker er det f. eks. vanskelig å finne en årgang hvor ikke Nedalen eller Sylområdet er behandlet i en eller annen forbindelse. Dette viser tydelig den interesse og betydning området har.

Essanddemningens midtparti (av tre).

Carl W. Gotaas.

Allerede i orienteringene før og etter fredningen i 1917, viet Naturfredningsforeningen Nedalen bred omtale og fremhevet de interessante og betydningsfulle forhold vedrørende både flora og fauna. Foreningen fremholdt også nødvendigheten av at området ble vitenskapelig undersøkt.

Den internasjonalt anerkjente kapasitet, professor Rolf Nordhagen, har drevet botaniske granskinger i Nedalen gjennom en 10-års periode og har behandlet undersøkelsene i en stor vitenskapelig avhandling. Det var professorens forutsetning at disse granskningene måtte følges opp og ikke bli noen engangforeteelse.

Nedalens fauna har ennå ikke vært gjenstand for omfattende vitenskapelig granskning. En god del spredte undersøkelser er dog foretatt i årenes løp. Mange vitenskapsmenn har imidlertid pekt på den store verdi det vil ha å utforske området også på dette felt. Etter forlydende arbeider Norges Lærerhøgskole i Trondheim med

planer om undersøkelser av både botanisk og zoologisk art sommeren 1967 og eventuelt også neste sommer.

Nedalens vitenskapelige betydning er fremhevet av mange. Professor Rolf Nordhagen sa det slik i Adresseavisen 1963:

«Man må ikke glemme at Nedalsegnene har ligget der som et uberørt naturdokument siden istiden. Et slikt landskap kan ingen makt i verden skape om igjen dersom det først ødelegges.»

Mere generelt uttrykte professor Olav Gjærevold seg i Stortinget i år under behandlingen av Landsplaner for naturparker:

«Et naturdokument lar seg ikke kopiere. Bli det ødelagt, så er det ødelagt for alltid Det er så lett å si f. eks. at det bare er en myr som blir neddemt ved en vassdragsregulering. La oss ikke glemme at myrene våre er viktige dokumenter hvor en kan avlese vårt lands naturhistorie og kulturhistorie som er gått siden siste istid.»

Og Statsråd Seip sa ved samme anledning:

«Vi skal stille oss slik at rikdommene og variasjonsbredden i plante- og dyreliv blir bevart og får utvikle seg, og at vitenskapsmenn også i framtida kan finne uberørte områder til å drive sine studier i.»

Et naturdokument som Nedalen har ikke bare sin betydning for det som er gjort eller som gjøres i øyeblikket. Det kan ikke utforskes en gang for alle og deretter miste sin betydning. Vitenskapen blir aldri ferdig. Den vil alltid måtte arbeide videre på det nådde grunnlag, men med stadig nye faktorer og aspekter.

Men Nedalen er ikke bare av betydning for den egentlige vitenskap. Skoler og Feltbiologisk forenings forskjellige avdelinger og grener har hatt ekskursjoner i området for å studere både flora og fauna, og en mengde enkeltpersoner har gjort det samme. De som skal lære om naturen og livet, må ha naturdokumenter å studere i, der liv og miljø er tilstrekkelig rikt og allsidig og i den stand naturen selv har lagt det til rette. Også for dette formål er Nedalen et enestående og variert høyfjells- og innlandsområde av den største betydning.

Likevel er det nok fotturisten, naturelskeren og estetikeren som har gitt sterkest og mest variert uttrykk for hva området betyr for

dem. Nedalen og Sylene er beskrevet og lovprist av utallige beundrere. Nå er det neppe lenger mulig å uttrykke seg originalt eller ved superlativer som ikke er brukt.

Det store, romslige Nedalsområdet har uendelige variasjoner og skiftninger. Det er svarte, dype myrhull og fargerike drag, med overveldende rikdom i flora og fauna. Det er blinkende Hånktjern og Neas, Esnas og Ekornåas sølvbånd i brusende fall, lange stryk og rolige loner. Det er hvitstammet bjørkeskog, stor og kraftig på flatene, værbitte og kjempende i stigningene rundt. Det er kransen av myke overganger mot Sylene-, Skardørsfjell- og Øyfell-massivene, som i majestetisk ro omgir og innrammer det hele.

Nedalen har all naturens variasjon og allsidighet, fra det intime til det storslagne i et samstemt hele og fullkommen harmoni. Fjellturisten finner ikke noe tilsvarende.

Nedalen er et naturklenodium!

Dette naturklenodium ble, sammen med den norske del av Sylene-massivet, fredet så tidlig som norsk lov tillot, og har nå vært fredet i 50 år. Riktignok dreier det seg her formelt bare om botanisk fredning. Men allerede da denne begrensede fredningen ble bestemt, var det erkjent «at man senere bør søke at faa egnen fredet ogsaa som zoologisk naturpark». Når dette hittil ikke er blitt realisert, kan det bare bero på at alle har oppfattet den gjennomførte fredning som fullt tilstrekkelig til å sikre og bevare «dette vakre stykke norsk natur, som for alle tider skal bli uforandret i nationens eie».

Først i de aller siste år er det blitt klart at fredningen er lite kjent, så lite at Nedalen ikke en gang er nevnt av de mange talere i Stortinget 1967 under behandlingen av Landsplanen for naturparker i Norge, hvor det hersket stor samstemmighet om nødvendigheten av å sikre uberørt natur i Norge. Det er dermed tydeligvis nødvendig at Nedalen og dens betydning blir mer anerkjent, og at fredningen blir utvidet slik som framholdt allerede i 1917. Alminnelig fredning av Nedalen og det norske Sylene-området som naturpark, må bli en realitet til Norge skal delta i det kommende internasjonale naturvernår i 1970. Betydningen av Nedalen som naturpark vil øke etter hvert som landet forøvrig bygges ut.

„Fra fjelldalen under Sylene på grensen mot Jämtland“

Utdrag fra program i NRK 17. juli 1964

Arne Aasgaard:

Landskapet drar bort fra en når sommeren er på hell. Fjernheten, avstanden, det flyktige, er i en selv når utsikten er slik som et sinnsbilde på sensommeren en ettermiddag i sol.

Det kan komme urolige, litt melankolske tanker til en med alt det man har opplevd av vakker sommer i fjellet. Det topper seg en følelse av at nok en gang er det sent, kanskje er det for sent å oppleve det. Det kan vel hende at denne følelsen som jeg registrerte på vei fra Stuggudal i Sør-Trøndelag til Nedalen under Sylfjellene har noe med denne spesielle reportasjens spesielle innhold. Det vide perspektivet fra Øyfjellet i Tydal med senkningen i midten mot den store Essandsjøen, de svarte Syltoppene, fjellporten Ekkorrdørren inn til Jämtland, Skardørsfjellet, og den fargesprakende Nedalen med myrflatene med pytter og tjonner og blikende elveløp, når eller hvor så jeg vakrere fjellnatur i Norge?

Og dette skal demmes ned. Her skal det etter planen bli kraftverkmagasin. Det er allerede søkt om konsesjon, og veiarbeidet er begynt fram mot damstedet vest i Nedalen. I første omgang får vi kanskje ikke fortape oss i vyer, hverken i kW-vyer eller panoramisk utsikt, når tranene flyr som svarte skygger over Nedalsmyra, og jeg har følge med en av landets fugleekspertter, dr. Svein Haftorn.

Svein Haftorn:

Ja, en må jo si at det i fjellet nå er hel oppbruddsstemning. De fleste fuglene har forlenget fått ungene sine ut av redet, og mange har forlatt fjellet. Jeg har nettopp foretatt en liten rekognosering over store deler av myrområdet, og vi har sett enkelte fugler. Vi har sett forskjellige snipefugler, bl. a. har vi sett strandsnipe, vi har sett sandlo, vi har sett noen brushøns, og noen få til.

Aasgaard:

Ja, det er jo ganske eiendommelig område dette her, og ganske spesielt godt egnet for vadefugler. Det er jo all slags myr, kan man si.

Haftorn:

Det er mange forskjellige myrtyper, det er det. Det er særlig en spesiell myrtype som er interessent fra et ornitologisk synspunkt. Det er denne såkalte svartmyra, det er altså farlig hengemyrtype med en glissen starrevegetasjon, og over en del av denne svartmyra finner man et vannspeil.

— Når jeg sier at denne myrtypen er særlig interessant fra et ornitologisk synspunkt, så er det fordi at det er en myrtype som en sjelden fugleart krever, nemlig den såkalte fjellmyrløperen. Fjellmyrløperen, det er en liten vadefugl som likner mye på en bekkasin, men er mindre. Den har de samme fargesjatteringer, og har akkurat de samme 4 langsgående, gulaktige renner over ryggen, disse såkalte bekkasinstripene, og som man kjenner bekkasinene på når de flyr opp. Fjellmyrløperen — jeg sa den var sjelden, og den er sjelden, ikke bare hos oss, men den er faktisk sjelden innenfor hele sitt utbredelsesområde, som strekker seg fra Norge i vest og til Russland og Sibir i øst.

Aasgaard:

Her har den altså funnet en «nykje» — et sted hvor den kan være?

Haftorn:

Ja, her har den funnet et fristed, her har den funnet akkurat den terrengetype som den må ha for å gjennomføre sin forplantning. Og ellers i Norge finner man slike myrtyper enkelte steder, men bare relativt få steder, og som regel er det for lite av myrtypen til at fjellmyrløperen liker seg der.

Aasgaard:

Vi fikk ikke sett fjellmyrløperen i dag, men du har sett den ved flere anledninger.

Haftorn:

Jeg fant den her oppe første gang i 1954. Tidligere var den særlig kjent fra Fokstumyra, der var den til og med nokså vanlig i forrige århundre, men den var gjenstand for stor etterstrevelse. Eggsankere, ikke minst utlendinger, var på jakt etter den. De tok atskillige kull, og de skjøt også en del fugler, men ennå i 1907 forteller Thome at

han så enkelte par. Men så kom denne jernbanen da, som ble trukket gjennom myra i hele dens lengde, og raserte nettopp de områder som fjellmyrløperen likte og hvor den holdt til. Siden 1907 er det visstnok ingen som har sett fjellmyrløperen på Fokstumyra. Ellers i landet finnes den altså bare noen ganske, ganske få steder.

Aasgaard:

Det er en god del andre fugler her. Så vidt jeg vet, har du laget en liste over 70 rugefugler her i Nedalsområdet, har du ikke det?

Haftorn:

Ja, det finnes ca. 70 forskjellige arter, og meget mulig fins det flere også, for området er ikke skikkelig undersøkt ennå. Jeg kan nevne at den første som, så vidt jeg vet, besøkte dette område av fagzoologer, var fiskeribiologen Huitfeldt Kaas. Han var her oppe i 1891. Men så lå visstnok området temmelig brakk inntil konservator Nordgaard kom hit opp omkring 1915, tenker jeg.

Aasgaard:

Han var altså din forgjenger ved Museet i Trondhjem?

Haftorn:

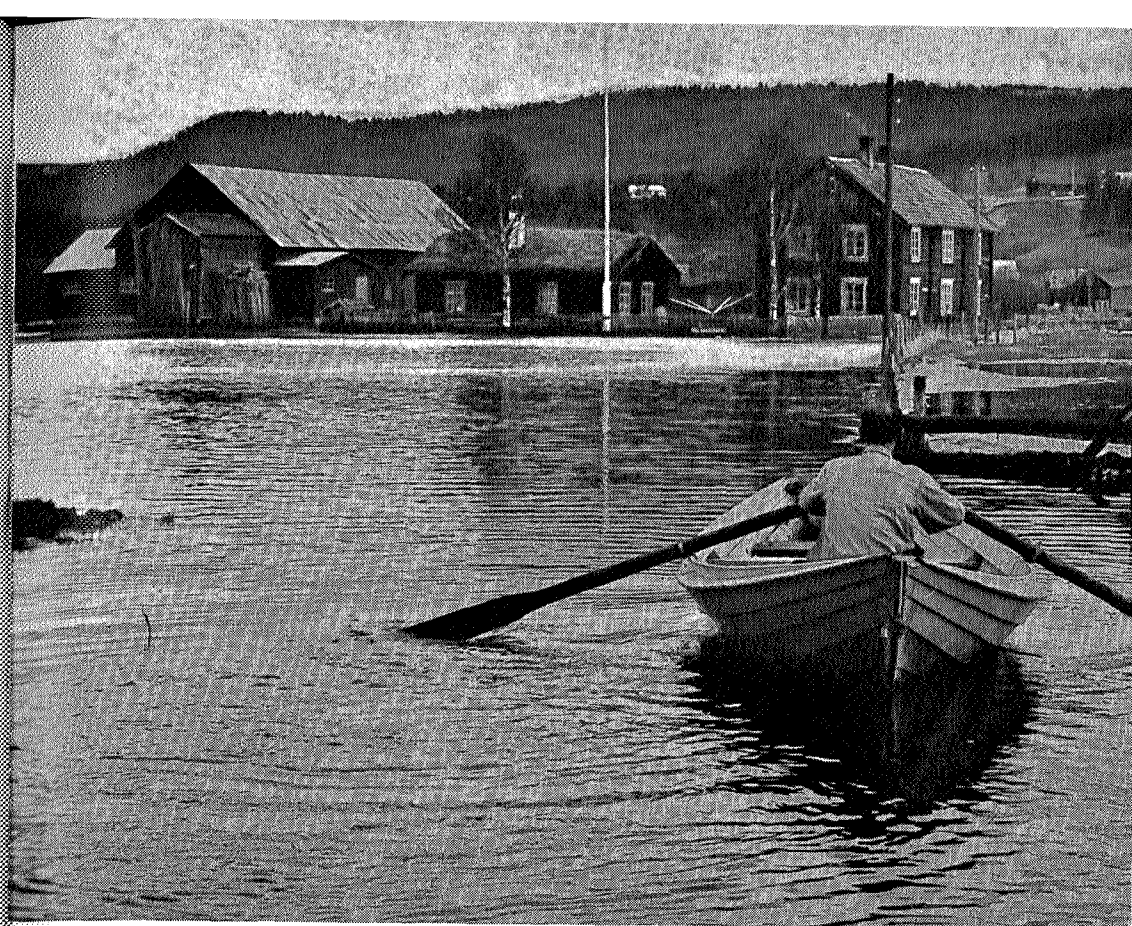
Ja, det var han. Og han var her oppe og ble meget begeistret for området, og det var på hans initiativ at Nedalen ble fredet som botanisk naturpark. Det er ca. 100 km² område som er fredet botanisk, fredet ved Kgl. res, av 6. juli 1917.

Aasgaard:

Nå er jo dette område noe ganske usedvanlig godt beskrevet botanisk. Det er professor Rolf Nordhagens fortjeneste. Han har skrevet en meget grundig vekstanalyse fra dette område, og det var vel delvis på grunn av at det var en botanisk naturpark. En slik analyse av den zoologiske del av naturen, kunne vel også være berettiget her i Nedalen?

Haftorn:

Ja, i høy grad, men ennå er det altså ikke foretatt noen slik grundig analyse. Det burde vært gjort, men det spørs om det i det hele tatt

Gaula har gjennom årene skapt vanskeligheter og også store ulykker.

Adresseavisen.

blir noen anledning til det. Vi vet jo at området er truet av neddemming nå. Det er særlig sørgelig, synes vi, for denne fjellmyrløperens vedkommende. Den har som sagt et av sine meget få fristeder her i Nedalen, og fuglen er svært lite kjent. Man vet ikke en gang hvor lang rugetid den har. Og hele dens biologi, hele dens levesett er svært lite kjent. Det skyldes vel kanskje at den er sjelden for det første, og nettopp den omstendighet at den lever på utilgjengelige områder, steder hvor det er farlig å gå.

Aasgaard:

Men denne fjelldalen er vel så interessant på så mange måter at man kunne ta opp en masse generelle emner da, og så samspillet mellom

flora—vekstliv og fauna—dyreliv, og insektfaunaen og geologien, disse moderne emnene — som er kommet opp svært mye i de senere år — de økologiske studier av naturen.

Haftorn:

Ja, det er det all grunn til. Dette område egner seg ypperlig til en bredt anlagt økologisk undersøkelse. Det er ganske interessant å lese noen partier i årsberetningen som Trøndelag Naturvernforening ga ut i 1917. Der står det: «Når vi nu har fått fredet Nedalen som botanisk naturpark, skal vi også huske på at idéen hertil først ble utkastet av konservator O. Nordgaard ved Trondhjems Museum. Hans navn bør være uløselig knyttet til dette vakre stykke norsk natur som for alle tider skal forbli uforandret i nasjonens eie.»

Aasgaard:

Den eneste sangfuglen som ennå drev på for 2—3 dager siden i fjellbjørkene rundt om i Nedalen var løvsangeren, den utrettelige og alle steds nærværende sangeren her i Norge. Den sang for oss i den bjørkelunden som en stor del av Nedalen faktisk er. På vollen ved Nedalen turisthytte og Nedalen gård står vullgresset i disse dager knehøyt i sin cyclamenrøde prakt. Hvis myndighetene vil, skal vannet om noen år stå minst 10 meter over vollen, og over det cyclamenrøde gresset. Førstelærer Magne Haave fra Trondheim har mange års kjennskap til Nedalen. Hvor mange år, Haave?

Magne Haave:

Jeg var her for første gang sommeren 1929. Da var vi et par kamerater som gikk fra Sona til Røros, og passerte Nedalen her.

Aasgaard:

Har De vært her hvert eneste år siden?

Haave:

Praktisk talt. Og så kom jeg da som TT's sekretær like etter krigen — Jørgensen gikk av som sekretær — og så ble jeg spurt om jeg kunne tenke meg å ta den jobben. Dette var i 1945.

Aasgaard:

Hva er det som karakteriserer Nedalen? Er det de svære myrene — multemyrene — eller er det det fine naturperspektivet her?

Haave:

Det er naturperspektivet. Jeg glemmer ikke i går da Kierulf og jeg kom vandrende over fra Skaftet og skulle ned her. Et vidunderlig vær — vi har jo vært svært heldig med det. Da var det utsynet med Sylen i nordøst og dette Ekkorpasset som fører over til Sverige — fjellene rundt — og så denne svære dalgryta — den er jo godt og vel $\frac{1}{2}$ mil bred — litt mer kanskje mange steds — og høye fjell rundt omkring, dekket av en prektig fjellskog — bjørk — og den elven som slynger seg ned gjennom dalen — ikke uten fisk forresten — det må jo selvfølgelig tålmodighet og litt lureri til for å få fisken, men den finns — et eldorado etter mitt skjønn, for den som virkelig har lyst til å komme til fjells — avkopling — fiske — gå i fjellet — se noe vakkert.

Aasgaard:

Og De har også truffet en masse naturvitenskapsmenn som er kommet hit?

Haave:

Ja, ikke minst Rolf Nordhagen. Han var her siste gang da min hustru og jeg noen år var vertskap. Han var fantastisk morsom ved at han kom inn hver ettermiddag — gjerne med en bunt me blomster — og så holdt han foredrag for gjestene om det som var å fortelle om de blomstene. Ikke bare støvdragere og støvbærere, men også rent historisk — navnets utredning, for ikke å snakke om de sagn som knyttet seg til blomstene.

Formannen i TT, overingeniør Eivind Kierulf, og sekretæren i TT, førstelærer Magne Haave, kom over kammen fra Stuggudalen til denne fjelldalen.

Aasgaard:

Tenkte De da lite grann på dette prosjektet som er på trappene, Kierulf?

Eivind Kierulf:

Ja, hver gang jeg er her på Nedalen — og det er jo ikke så sjelden — så kan jeg ikke unngå å tenke på hvor sørgelig det vil være hvis dette praktfulle sted skal settes under vann.

Aasgaard:

Hva er det som skal skje egentlig, etter planen?

Kierulf:

Det Trondheim Elverk har søkt konsesjon på i år, er den såkalte fulle utbygging av en ny Nesjø dam. Dvs. ovenfor den nåværende dam ved Vessingsjø skal det bygges en lang, høy dam opp til kote 729, dvs. vannspeilet på Nesjø dam — hvis den noen gang blir full — vil gå i ett med vannspeilet på Essandsjøen.

Aasgaard:

Som er et av de store magasinene til Trondheim E.verk?

Kierulf:

Ja, den ble bygget under krigen — siste krigsår — og ble ferdig i 1946. Da gjorde Trondheim E.verk den, etter vår mening, store tabbe at de uten å spørre noen demte ned en del av det fredede område, og uten at de, så vidt vi vet, har fått noen påtale for det.

Det som da skal skje er at hvis de ikke får konsesjon på denne Nesjø dam, så må de bygge en ny dam ved Essandsjøen. Den gamle demningen er en kombinasjon av en tredam og en jordfyllingsdam, og den holder nå på å råtne ned, slik at de altså må bygge en ny dam, og for å spare dette har de klekket ut denne planen med den store Nesjø dam. Det vi synes er så sørgelig, er at ingen skjønner hvor de skal få vann til å fylle denne dammen med. Selv regner jo E.verket med at det vil gå 15—20 år mellom hver gang dammen blir full, og er den først en gang fylt og senere ikke blir full — så er dette strøket helt ødelagt som turiststrøk. Det vil komme til å bli en forråtnelse og en stank av en annen verden, slik at hele søndre del av Sylmassivet vil bli ødelagt som turiststrøk. Hadde de altså laget en dam som ble full hvert år, så kunne det jo vært så sin sak,

men en dam som sjelden blir full, og hvor bare 1 meter i variasjon i vannstanden vil legge kilometervis av strekninger øde — det er det som er så sørgelig.

Aasgaard:

Det vil bli rene sumpen altså?

Kierulf:

Det vil sikkert bli rene sumpen, og det vil jo ta årtier før all vegetasjon råtner ned. Selv om de vel blir tilpliktet å hugge ned skogen, så er det jo en masse småvegetasjon og røtter og sånt som de ikke kan få fjernet, og som da vil ligge og råtne, og vil ødelegge hele området og spre stank og elendighet rundt seg på alle kanter.

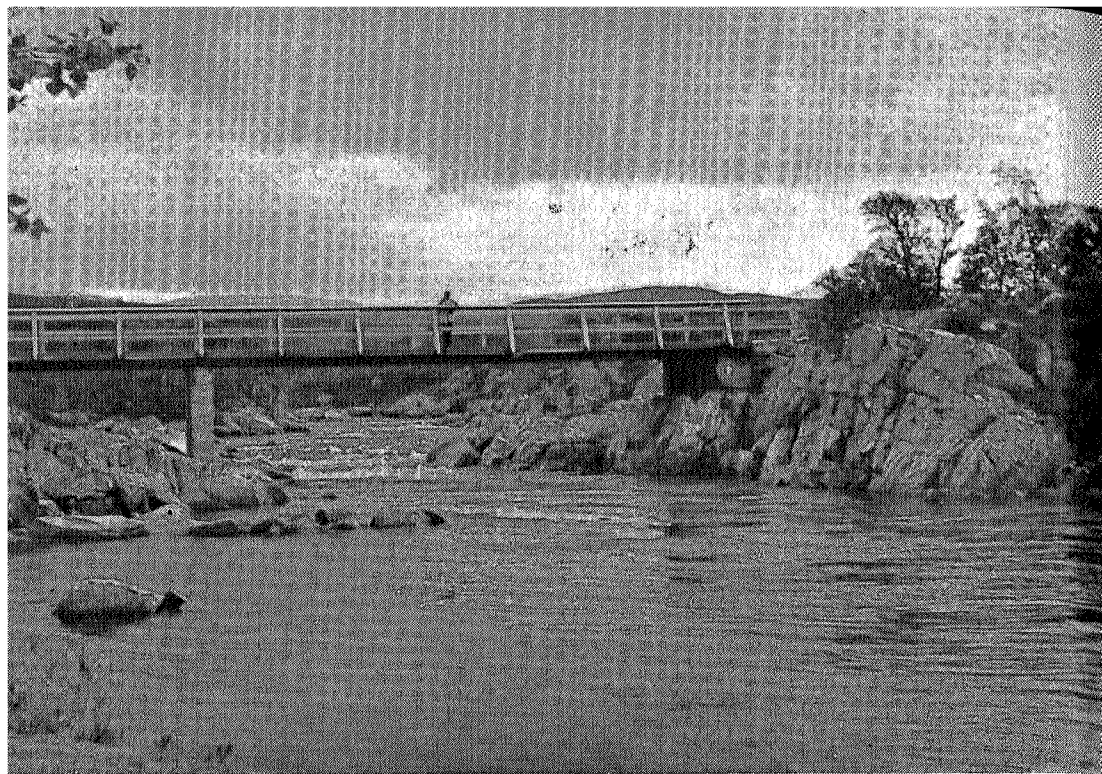
Aasgaard:

Men foreligger det noen andre planer, eller er det andre muligheter for å kunne skaffe de kWh som man regner denne dammen vil skaffe?

Kierulf:

Ja, det er det sikkert, og Trondheim E.verk har selv laget en utredning med f. eks. å føre Gaula — som jo er en stygg flomelv — i tunnel over i Neavassdraget, og på den måten utnytte atskillige kW, jeg tror nesten bortimot noe av det samme de vil oppnå med denne Nesjø dam.

Ingen kan stampe mot utviklingen, kraft må vi jo ha, men vi synes det er så sørgelig at det skal bygges fjellsjøer som aldri blir fulle, før man altså har utnyttet de gamle fjellmagasinene. Alle kjenner vel til Mårbu- og Møsvannet, som sjelden eller aldri blir fulle, og som ligger der som åpne sår i landskapet. Vi synes det burde være riktig om de drev en mere utstrakt samkjøring, og at det da ble ordnet eventuelt ved Norges Vassdragsvesen, slik at det ble lagret vann i de magasiner vi har. Dette kan gjøres ved at de eksisterende stasjoner eventuelt stoppes i sommertiden, og at det da produseres sommerkraft på de elektrisitetsverk som ikke har noen store høyfjellssjøer. Vanskeligheten her er at det er en kolossal prisforskjell på sommer- og vinterkraft, men det måtte kunne reguleres

Bru ved Nedalen — 1 km øst for turisthytta.

Carl W. Gotaas.

slik at de ble en ens betaling for kraft hele året, og etter hvert som industrien bygges ut blir jo også forbruket av kraft om sommeren større og større.

Aasgaard:

Det er kraftige ord fra en som er direkte berørt, et partsinnlegg kan man si, men sommeren i fjellet her i Norge — som dette programmet tross alt dreier seg om — blir stadig mer preget av dette kraftverksproblemet og de manifeste resultater av at man kanskje angriper problemet på den gale måten. Det er ikke så farlig, blir det sagt. Å tenk på levestandarden som heves i takt med at vannstanden stiger over fjellbeiter og setervoller og idylliske elveløp. Det er ikke så farlig. Vel, i år sier vi farvel til Valldalen sørpå, og om et par år sier vi kanskje adjø til Nedalen i nordøst.

KARL DANIELSEN

T. T. hyttenes pris

Tone: Å hei, kor er det vel friskt og lett

*Vi pakker sekken og drar iveri — inni fjellet.
Det skal bli herlig å kose seg — inni fjellet.
Å ånde fjelluft frisk og fin
og slappe av for det trette sinn — inni fjellet.*

*Storerikvollen dit kursen går — inni fjellet.
Ei maken finnes hvor vi enn trår — inni fjellet.
Med Essandsjøen ved hyttens fot,
som speiler Sylene midt imot — Sylefjellet.*

*Men Nedalshytten er perlen lell — inni fjellet.
Med vann og vidde og fly og fjell — Skardørsfjellet.
Med idyll, ynde på alle vis,
er Nedalshytten et paradys — inni fjellet.*

*Ved Orkelsjøen er ro og fred — inni fjellet.
Der kan vi vandre med lette fjed — rundt i fjellet.
Der hø ved hø ligger fjong og fin,
drapert med reinmosens brudelin — Dovrefjellet.*

*Dype daler og fjell og tind — Trollheimsfjella.
Vi også tar oss en tur dit inn — i Trollheimsfjella.
Der hytter ligger som perlerad
og tar imot oss ved soleglad — inni fjellet.*

*Hvis sykdom kommer, vi makter ei — gå i fjellet.
Tilbake har vi dog minnets vei — inni fjellet.
Vi tar i tanken en liten tur
på fjell og vidde og fly og ur — inni fjellet.*